

+47 77660060

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 22.02.2011 i Hålogaland lagmannsrett,

Saksnr.: 11-031189SAK-HALO

Dommere:

Lagdommer
Lagmann
Kst. lagdommer

Nils Asbjørn Engstad
Dag Nafstad
Nina Sollie

4 Annen part

Norsk Rikskringkasting AS

Advokat Jon Wessel-
Aas

+47 77660060

KJENNELSE

Anken gjelder referatforbud nedlagt av tingretten i straffesak.

Statsadvokatene i Troms og Finnmark satte 2. februar 2011 begjæring om at hovedforhandlingen skulle holdes for lukkede dører, under tiltale ved Nord-Troms tingrett for blant annet overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a) jf. andre ledd bokstav a) (tiltalens post I) og for overtredelse av straffeloven § 219 andre ledd jf. første ledd jf. § 5 (tiltalens post II). Fornærmet for begge tiltaleposter er Arvid Petter Skjold.

Hovedforhandling ble berammet til mandag 21. februar 2011. Det var antatt at hovedforhandlingen ville vare seks dager. Aktor fremmet 18. februar 2011 begjæring om at hovedforhandlingen skulle holdes for lukkede dører, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav c, likevel slik at presse og polititjenestemenn kunne være tilstede.

Bistandsadvokaten fremmet 18. februar 2011 begjæring om at hovedforhandlingen skulle holdes for lukkede dører, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav b og c. Det ble gjort gjeldende at det ikke bør gjøres unntak for pressen. Dersom retten likevel skulle gi pressen adgang til å være tilstede, ble det prinsipielt begjært fullstendig referatforbud, subsidiært et begrenset referatforbud, jf. domstoloven § 129.

Forsvarer fremmet 18. februar 2011 begjæring om at hovedforhandlingen holdes for lukkede dører, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav b. Det ble videre anmodet om referatforbud i medhold av domstoloven § 129 annet ledd bokstav b. Subsidiært, dersom det ble besluttet lukkede dører etter domstoloven § 125 første ledd bokstav c, ble det anført at det ikke bør gjøres unntak for pressen etter domstoloven § 127.

Nord-Troms tingrett avsa kjennelse 18. februar 2011 med slik slutning:

1. Hovedforhandlingen i sak 11-005432MED-NHER finner sted for lukkede dører, jfr. domstoloven § 125 første ledd bokstav b og c.
2. Presse og annen media gis anledning å være tilstede, men ikke under forklaringen fra fornærmede i tiltalens post I og II, jfr. domstoloven § 127.
3. Retten pålegger pressen referatforbud når det gjelder opplysninger som kan identifisere fornærmede og tiltalte, detaljerte opplysninger av intim karakter, samt alle taushetsbelagte opplysninger som fremkommer fra vitner som er fritatt fra taushetsplikt, herunder også fra dokumentasjoner utarbeidet av slike, jfr. domstoloven § 129 annet ledd bokstav b. Det samme gjelder gjengivelse av slike opplysninger i rettens avgjørelse når den foreligger, jfr. domstoloven § 130.

+47 77660060

Norsk Riksringkasting AS har 21. februar 2011 anket kjennelsen, jf. domstolloven § 129 siste ledd siste punktum, og har i hovedsak anført:

Det ankes over slutningens punkt 3. Referatforbudet favner for vidt og er for uklart formulert med hensyn til pressens grunnlovs- og konvensjonsbeskyttede samfunnsoppgave, jf. Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 10, jf. også de krav til presisjon og forutberegnelighet som etter disse bestemmelsene kreves for at en innskrenkning i pressefriheten skal anses som lovlig.

Prinsipielt anføres at det ikke bør pålegges referatforbud fra de deler av hovedforhandlingen som pressen etter slutningen punkt 1 og 2 har anledning til å overvære. Pressens egne etiske regler, forankret i Vær Varsom-plakaten, samt straffeloven § 390 og § 246 flg. om henholdsvis privatlivets fred og ærekrenkelser bør være tilstrekkelig til å hindre rettsstridige meddelelser fra pressen i denne saken.

Saken har allerede vært gjenstand for betydelig, men anonymisert, dekning, både i NRKs kanaler og den lokale presse for øvrig. Tiltalte skal tilhøre det ledende sjikt i den norske avdelingen av Hells Angels, og de forhold han skal ha begått skal også dels ha foregått i lokalene til Hells Angels og i tilknytning til dette miljøet. Selv om saken selvfølgelig inneholder elementer av privat karakter, berører saken også et miljø som er belastet med voldskriminalitet og annen samfunnsskadelig virksomhet. Sett fra det samfunnsperspektiv som pressen skal ivareta, kan saken ikke løsrives fra dette perspektivet.

Subsidiært anføres at det pålagte referatforbudet er formulert med så lite presisjon at det i praksis blir umulig for pressen å forholde seg til uten risiko for overtredelse. Når forbudet omfatter ”opplysninger som kan identifisere fornærmede og tiltalte”, blir det ganske usikkert hva det innebærer. Et eventuelt forbud bør derfor begrense seg til navngivelse. Videre er den del av forbudet som angår ”detaljerte opplysninger av intim karakter”, særdeles lite presist. Et slikt forbud inneholder ingen objektive elementer, og overlater i stor grad til skjønn å avgjøre om det har funnet sted en overtredelse.

Det er nedlagt slik påstand:

”Tingrettens kjennelse, slutningen pkt. 3, oppheves.”

Påtalemyndigheten v/aktor har 22. februar 2011 inngitt slike bemerkninger til anken:

Generelt ivaretar pressens egne etiske retningslinjer de behov en kan stille for å skjerme involverte i straffesaker, sammenholdt med den samfunnsoppgave pressen har med å formidle innholdet i straffesaker til allmennheten. Dette spesielt når saken gjelder handlinger begått i et miljø som det foreliggende. Det er allerede offentlig kjent hvem

+47 77660060

tiltalte er. De som har kjennskap til miljøet vet hvem fornærmede er. Dette ble klart i etterforskningens initialfase. Referatforbudet favner på denne bakgrunn kanskje noe vidt.

Forsvarer har opplyst at han ikke har kommentarer til anken.

Bistandsadvokaten har vist til anførlene i begjæringen av 18. februar 2011 om lukkede dører og referatforbud. Det er der særlig vist til at saken gjelder svært personlige forhold og involverer intime beskrivelser. Fornærmedes helse vil bli belyst under hovedforhandlingen. Hun er svært ung. Det vil være en ekstra stor påkjenning for henne at detaljer av svært privat karakter kommer fram. Det er en selvfølge at vitnene ikke identifiseres. Intime detaljer og følelsesmessige reaksjoner må ikke refereres.

Lagmannsretten skal bemerke:

1.

Etter domstolsloven § 124 første ledd er rettsmøter offentlige og ”forhandlingene og rettsavgjørelsene kan gjengis offentlig, hvis ikke annet er bestemt ved lov eller av retten i medhold av lov”. Bestemmelsen er et utslag av et grunnleggende rettsstatsprinsipp om at rettsforhandlingene, dersom det ikke foreligger tungtveiende grunner for å gjøre unntak, skal være offentlige, jf. Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 1. Formålet med dette prinsippet er å sikre offentlig kontroll med og mulighet for kritikk av rettergangen. Det vises til Rt-2007-521 avsnitt 12.

Tingretten har som hjemmel for referatforbudet vist til domstolsloven § 129 andre ledd bokstav b), hvoretter retten kan beslutte helt eller delvis referatforbud fra forhandlingene når rettsmøtet holdes eller kan holdes for lukkede dører. Tingretten besluttet 18. februar 2011 at saken skulle gå for lukkede dører, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav b) og bokstav c). Den nærmere begrunnelsen for det var:

”[d]et foreligger særlige forhold som gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og at lukkede dører derfor er påkrevd, jfr. domstoloven § 125 første ledd bokstav c. Det vises her til opplysningene gitt i aktors begrunnelse, og det vises til bistandsadvokatens opplysninger på vegne av fornærmede. I relasjon til forhandlingene vedrørende tiltalens post I legges til grunn at også hensynet til privatlivets fred gjør det påkrevd med lukkede dører, jfr. domstoloven § 125 første ledd bokstav b.”

Tingretten besluttet videre at, selv om dørene lukkes, gis presse og annen media anledning å være tilstede, jf. domstoloven § 127, men ikke under forklaringen fra fornærmede i tiltalens post I og II.

+47 77660060

Når pressen får være til stede under en hovedforhandling, har pressen også adgang til å referere fra hovedforhandlingen selv om den går for lukkede dører, med mindre retten har bestemt noe annet. I dette tilfellet har tingretten pålagt pressen et delvis referatforbud i medhold av domstoloven § 129 annet ledd bokstav b. Referatforbudet er av tingretten nærmere begrenset slik:

”Det delvise referatforbudet grunner seg på hensynet til privatlivets fred, og det vises i denne forbindelse også til pressens eget etiske regelverk.

Referatforbudet gjelder opplysninger som kan identifisere fornærmede og tiltalte, samt detaljerte opplysninger av intim karakter. Referatforbudet gjelder også alle taushetsbelagte opplysninger som fremkommer fra vitner som er fritatt fra taushetsplikt, herunder også fra dokumentasjoner utarbeidet av slike. Det samme gjelder gjengivelse av slike opplysninger i rettens avgjørelse når den foreligger, jfr. domstoloven § 130.”

Tingretten har klart angitt hjemmelen for referatforbudet, slik det også kreves, jf. Rt-2007-521 avsnitt 16.

2.

Lagmannsretten legger til grunn at avgjørelsen om at hovedforhandlingen skal gå for lukkede dører i hovedsak er begrunnet ut fra hensynet til sakens opplysning, jf. domstoloven § 125 første ledd bokstav c). Påtalemyndighetens begjæring om lukkede dører var grunnet på en frykt for at flere vitner ville forklare seg forbeholdent, eventuelt at flere vitner ikke ville forklare seg, dersom hovedforhandlingen var åpen for publikum. Det er ingen forhold ved dette hensynet som synes å begrunne referatforbud.

3.

I tingrettens kjennelse er det vist til at hensynet til privatlivets fred vedrørende tiltalens post I har nødvendiggjort at hovedforhandlingen går for lukkede dører. Lagmannsretten forstår tingrettens kjennelse slik at det er samme hensyn som begrunner referatforbudet.

Som utgangspunkt vil enhver reportasje fra rettssaker, særlig kriminalsaker av alvorlig art, innebære at privatlivets fred utsettes for inngrep, ettersom det nesten alltid vil være en del personer eller miljøer som kjenner saken og de involvertes identitet, og dermed vil få opplysninger av privat art gjennom rettsreferatene selv om de er anonymisert. Det må antas at de hensynene som generelt taler for offentlighet vanligvis vil veie tyngre ved rettens avgjørelse av spørsmålet om referatforbud enn den negative effekten av at personlige opplysninger blir kjent i et visst omfang som kan identifisere vedkommende. Det vises til Bøhn: Domstoloven, kommentarutgave (2000) side 387. Lagmannsretten legger dette til grunn som et riktig utgangspunkt i denne saken, som har stor offentlig interesse sett hen til at tiltalte er knyttet til et klubbmiljø som er mye omdiskutert og omtalt både lokalt og

+47 77660060

nasjonalt. Store deler av de påståtte straffbare handlingene skal videre ha funnet sted i tilknytning til miljøet.

4.

Tingretten har for det første lagt ned forbud mot ”opplysninger som kan identifisere fornærmede og tiltalte”. Lagmannsretten finner ikke grunn til å legge ned slike restriksjoner hva gjelder tiltalte. Pressens egne etiske regler, forankret i Vær Varsom-plakaten, samt straffeloven § 390 og § 246 flg. om henholdsvis privatlivets fred og ærekrenkelser, bør være tilstrekkelig til å hindre rettsstridige meddelelser fra pressen om tiltalte i saken. Det vises til Vær Varsom-plakaten pkt. 4.7 første punktum:

”Vær varsom med bruk av navn og bilde og andre klare identifikasjonstegn på personer som omtales i forbindelse med klanderverdige eller straffbare forhold.”

Lagmannsretten viser også til opplysningene fra aktor i saken om at det allerede er offentlig kjent hvem tiltalte er, og at dette ble klart i etterforskningens initialfase.

5.

Til spørsmålet om å gjengi opplysninger som kan identifisere fornærmede, legger lagmannsretten til grunn, som opplyst av aktor, at de som har kjennskap til det omtalte klubbmiljøet vet hvem fornærmede er, og at også dette ble klart i etterforskningens initialfase. I forhold til fornærmedes identitet mener lagmannsretten at pressens egne etiske regler, forankret i Vær Varsom-plakaten, samt straffeloven §390 og § 246 flg. om henholdsvis privatlivets fred og ærekrenkelser bør være tilstrekkelig til å hindre rettsstridige meddelelser fra pressen om fornærmede i saken. Det samme gjelder forbudet mot å gjengi ”detaljerte opplysninger av intim karakter”. Det vises til Vær Varsom-plakaten 4.6. om at det skal tas hensyn til hvordan omtale av kriminalsaker kan virke på ofre og pårørende, og videre til pkt. 4.7 andre punktum:

”Vis særlig varsomhet ved omtale av saker på tidlig stadium av etterforskning, i saker som gjelder unge lovovertridere, og der identifiserende omtale kan føre til urimelig belastning for tredjeperson.”

6.

Lagmannsretten finner imidlertid at saken stiller seg annerledes for forbudet mot å gjengi taushetsbelagte opplysninger som fremkommer fra vitner som er fritatt for taushetsplikt og for dokumentasjon utarbeidet av slike vitner. Lagmannsretten legger til grunn at dette er særlig aktuelt for taushetsbelagte opplysninger som gjelder fornærmede. Det er utvilsomt slik at særlig post I omhandler forhold av svært personlig karakter. Lagmannsretten kan ikke se at det foreligger aktverdige grunner for at slike taushetsbelagte opplysninger skal gjengis offentlig. Den offentlige interesse i saken, ytringsfriheten og pressens samfunnsrolle vil ikke bli skadelidende om dette forbudet opprettholdes.

+47 77660060

7.

Etter straffeprosessloven § 272 første ledd bokstav g) jf. femte ledd, skal spørsmål om saken helt eller delvis skal føres for lukkede dører og med referatforbud i en sak som denne om mulig avklares før hovedforhandlingen, jf. også straffeprosessloven § 107 a. Avgjørelsen om lukkede dører og om referatforbud fra forhandlingene, er derfor med rette truffet før hovedforhandlingen av rettens leder alene.

Saken stiller seg annerledes for spørsmålet om forbudet mot delvis gjengivelse fra tingrettens dom når den foreligger. Behovet for en slik beslutning bør først vurderes i tilknytning til avsigselsen av dommen, og da av den samlede rett, eller etter at dommen er avsagt, og da vil rettens administrator ha kompetanse til å treffe en slik beslutning alene, jf. straffeprosessloven § 54. Forbudet mot offentlig gjengivelse av deler av tingrettens dom bør derfor utgå fra kjennelsen.

8.

Lagmannsretten har full kompetanse i saken, har det nødvendige grunnlaget for å treffe ny avgjørelse og finner det ubetenkelig, jf. straffeprosessloven § 385 annet ledd.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

Tingrettens kjennelse, slutningen pkt. 3, endres til å lyde slik:

Pressen pålegges referatforbud for alle taushetsbelagte opplysninger som fremkommer fra vitner som er fritatt fra taushetsplikt, herunder også fra dokumentasjon utarbeidet av slike vitner, jf. domstolloven § 129 annet ledd bokstav b.

Nils Asbjørn Engstad

Dag Nafstad

Nina Sollie

Rettledning om ankeadgangen vedlegges.

Rett avskrift
Halogaland lagmannsrett
Inereth Jordalwimen
Bem.